

2. Дубовицкая Т. Д. *Методика исследования адаптированности студентов в вузе [Электронный ресурс] / Т. Д. Дубовицкая, А. В. Крылова // Электронный журнал «Психологическая наука и образование». – 2010. – № 2. – Режим доступа: http://psyedu.ru/journal/2010/2/Dubovitskaya_Krilova.phtml (дата обращения 10.04.2016).*
3. Куницына В.Н. *Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб.: Питер, 2001. – 65 с.*
4. Савченко О.Я. Т.М. *Об'єкти, функції і види контролю навчальних досягнень учнів початкових класів / О.Я. Савченко, Т.М. Байраба // Початкова школа. – 2002. – № 8. – С. 4-7.*

**УДК 378 Олена Рогатинська,
Дмитро Дмитрів**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВНЗ УКРАЇНИ

Olena Rogatynska, Dmytro Dmytriv

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

У навчальних закладах України за різними програмами обміну й співпраці навчаються студенти-іноземці. Підготовку іноземних студентів переважно здійснюють державні ВНЗ. Більшість представників серед іноземних студентів є вихідці з країн СНД (Туркменістан, Азербайджан, Грузія), Африки (Нігерія, Марокко, Гана), Близького Сходу (Ірак, Йорданія, Туреччина), Азії (Індія, Китай, В'єтнам). Представники Північної Америки та Європи складають лише 3%, що свідчить про певну одновекторність академічної мобільності в Україні.

Навчання іноземців здійснюється українською мовою, також університети пропонують англomовні програми. Для азійських, африканських країн привабливим є навчання англійською мовою, принаймні, в бакалаврському циклі, після якого вони мають можливість продовжувати освіту англійською мовою в інших країнах, зокрема Європи та Північної Америки.

Прийом іноземних громадян до вищих навчальних закладів України здійснюється за результатами співбесіди та на підставі розгляду

приймальною комісією університету наданих документів про попередню освіту. Вимоги щодо рівня успішності іноземних абітурієнтів визначаються кожним навчальним закладом окремо. На підготовчому відділенні університетів іноземним студентам надається можливість вивчення української мови та отримання знань з базових дисциплін, які необхідні для подальшого навчання за обраним напрямом (спеціальністю).

Підготовка іноземних студентів та робота з ними зосереджується на конкретному факультеті чи інституті, де здійснюються також спільні з зарубіжними ВНЗ програми. В рамках позааудиторної роботи організовуються культурно-виховні заходи для іноземних студентів. Сприяння в адаптації іноземних учасників мобільності, включає соціокультурну адаптацію і забезпечення соціально-психологічного комфорту іноземних студентів, проведення відповідних культурних заходів з метою ознайомлення з українською культурою (проведення вечорів української музики, пісні, танцю, відвідування музею, театрів, виставок), виховання навичок міжкультурного спілкування, сприяння в оволодінні українською мовою.

Забезпечення академічної мобільності на високому організаційному, навчально-методичному, науковому і соціально-культурному рівнях вимагає відповідного складу працівників, які займаються цими питаннями у ВНЗ. Мова йде про вільне володіння іноземними мовами, в пріоритеті, англійською, відповідальність, чіткість, оперативність в роботі, доброзичливість.

Академічна мобільність вимагає від усіх працівників вищого навчального закладу зміни культури праці навчально-педагогічних і адміністративно-технічних працівників з метою формування відповідного мультикультурного середовища навчального закладу, вирішення різнопланових завдань на високому міжнародному рівні, чому значною мірою сприяє проведення методичних та інформаційних семінарів.

Серед атрибутів, які характеризують культуру студентів, можна назвати такі:

- усвідомлення себе і свого місця у вищому навчальному закладі;
- зовнішній вигляд;
- характер взаємовідносин між науково-педагогічними працівниками та студентами;
- усвідомлення часу як ресурсу, ставлення до нього і його використання (ступінь точності і відносності часу; дотримання часового розпорядку; монохронічне чи поліхронічне використання часу).

Різні людські культури можуть мати різне сприйняття часу. Це виражається в рівні пунктуальності, стилі поведінки і взаємодії.

Монохронічна концепція діє на людей мобілізуюче, вони уважно ставляться до розкладів, виконання завдань. До монохронічних культур належать Німеччина, Великобританія, Туреччина, Південна Корея, Японія,

Канада, Швейцарія, Сполучені Штати, Данія, Нідерланди. Ці культури дотримуються жорстко регламентованих розпорядків.

В поліхронічних культурах ставлення до часу більш «філософське», де кілька справ можуть відбуватися одночасно, в своєму, природному для них темпі. Для них немає проблеми “запізнення” і характерне чисто формальне ставлення до часу і дотримання розкладів і розпорядків їм не властиве. Представники даної культури легко змінюють плани і терміни, і більше зосереджені на виконанні самого завдання. До поліхронічних культур належать південно-європейські країни, Центральна і Південна Америка, народи Африки, деякі країни Східної Європи, слов'янські народи, Китай, Індія, Австралія. В Африці говорять про «африканський час»; це словосполучення часто вживається в іронічному значенні для позначення постійних запізнь на заплановані зустрічі та події, що відображає культурну тенденцію до неспішного способу життя в більшості африканських країн, яке не обмежене розпорядками і крайніми термінами.

Монохронічні культури властиві індустріальним країнам, поліхронічні – аграрним.

Система освіти, як і культура народу, є унікальним явищем, оскільки глибоко пов'язана з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. Тому в кожній країні освіта та її організація мають свої особливості. Проте вагомими ініціаторами змін у системі освіти виступають не стільки системні чинники, скільки пріоритети й вимоги до навчання і виховання, спричинені включенням даної країни до спільного руху світового співтовариства у майбутнє, змінами у виробництві, культурі, поведінці. При реформуванні вищої освіти враховуються пріоритети збереження культурної різноманітності національної системи освіти, а також завдання покращення міжнародної співпраці, мобільності, міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Низка останніх законодавчих актів в сфері освіти України розширюють можливості університетів у навчанні іноземців та реалізації освітнього та освітньо-наукового процесу спільно із іноземними навчальними закладами, що сприятиме підвищенню престижності української освіти і ширшому залученню іноземних студентів та їх адаптації в українському освітньому просторі. Це і автономність університетів у визнанні іноземних документів про освіту, наближенні структури галузей та спеціальностей підготовки фахівців до європейських стандартів, реалізація спільних освітніх програм із іноземними партнерами, програми сприяння мобільності студентів, науковців та викладачів, подвійне наукове керівництво аспірантами та їх підготовка за спільними програмами ВНЗ різних країн. Реалізація університетами наданих прав за умови налагодження якісного освітнього процесу сприятиме світовому визнанню українських дипломів, а отже широкому залученню іноземних студентів, що для багатьох провідних країн складає суттєву долю національного доходу.

Аналіз досвіду навчання українських студентів за кордоном, на прикладі Школи державної політики, University College London (UCL), Лондон, Велика Британія показує, що там створені всі необхідні умови для ефективної роботи студентів. Під час вибору ВНЗ студенти звертають увагу не тільки на його загальний рейтинг, а й на рейтинг кафедри відповідного департаменту, на якій ведеться підготовка за тим чи іншим напрямом, і навіть на профіль викладачів, які будуть читати лекції.

Акцент навчальної методики в британських університетах робиться на самостійній роботі студентів, на здатності до самонавчання й аналітичного мислення. Особливістю є швидке застосування отриманих знань на практиці, зв'язок навчальних закладів із роботодавцями, використання найсучасніших технологій навчання. Фактично більшість міжнародних навчальних проєктів для українського студента – можливість отримати необхідний практичний досвід, якого може виявитися замало при аудиторному навчанні.

На початках навчання в британських університетах наші студенти, як правило, стикаються з проблемою особистої самоорганізації. В UCL заняття складають зазвичай 6-7 годин на тиждень. Але це не означає, що студенти мають багато вільного часу. Для кожного заняття надається список обов'язкової та рекомендованої літератури; середнє навантаження на тиждень складає 300-400 сторінок, які треба опрацювати. Як правило, більшість ВНЗ робить наголос на підсумкових екзаменах, як методі контролю роботи і знань учнів. Іспити складаються письмово. Лекції є активною формою занять. На лекцію студенти приходять «теоретично підготовленими», тому зусилля викладачів спрямовані на організацію дискусії певного напрямку. Якщо у студента виникає потреба у консультації, то викладачі надають безумовну підтримку. Коли йде безпосереднє навчання (семінари), обговорюються питання, про які студенти вже повинні мати досить чітке уявлення. Інфраструктура представлена лекційними залами, спеціалізованими класами та лабораторіями. Усі вони мають новітнє обладнання й використовують сучасні технології. Кожний студент має вільний доступ до веб-ресурсів, включаючи облікові записи електронної пошти, FTP-сервери веб-сайту й публікацій відповідно до дозволеного політикою університету. Забезпечується підтримка студентів з обмеженими фізичними можливостями. На факультетах розміщена профільована бібліотека відповідно до тематики досліджуваних предметів.

Велика Британія посідає друге місце у світі (12% від загального числа іноземних громадян, які навчаються у світі) за прийомом іноземних студентів після Сполучених Штатів Америки (22%). Британські дипломи є найпрестижнішими серед роботодавців в усьому світі. Компанії потребують працівників, які здатні самостійно приймати творчі, ефективні рішення на практиці, і британські університети приділяють значну увагу розвитку цих якостей у студента. Як показує британський досвід, відмінною особливістю навчання за кордоном, є його практична спрямованість на провадження у

подальшому певного виду діяльності. Система більш повно враховує інтереси студентів і передбачає наявність більшої кількості практичних і спеціалізованих дисциплін у порівнянні з теоретичними заняттями. Студенти в основному працюють самостійно, а семінари побудовані на дискусіях та обговореннях між студентами вивченого матеріалу.

Отже, для успішного керування навчально-виховним процесом студентів-іноземців у ВНЗ України необхідно брати до уваги, що кожен іноземний студент є представником певної країни з особливою ментальністю, культурою, своєрідним сприйняттям нового соціокультурного середовища. Іноземні студенти мають різний рівень підготовки, різні можливості до сприйняття навчальної інформації нерідною для них мовою. Це вимагає розробки та впровадження нових технологій навчання, які сприятимуть комфортності процесу навчання. Для студентів-іноземців мають бути створені умови для вивчення української мови, пізнання української культури та історії. Мовою треба говорити, вивчати, поважати. Важливим для них є можливість отримати консультацію щодо соціальної адаптації, подоланні культурних бар'єрів. Для оптимізації навчання і попередження інформаційного перенасичення можна застосовувати методики ефективного засвоєння інформації, зокрема технології мнемотехніки.

Важливим моментом в організації навчання іноземних студентів є забезпечення наявності англійської літератури в бібліотеці, можливості повного доступу до іноземної інформаційної бази в бібліотеці. Для студентів-іноземців є важливим отримати якісні академічні знання, соціальний досвід, досвід міжкультурного спілкування, чому сприяє також публікація двомовних видань необхідного методичного забезпечення (українською і російською чи англійською мовами). Суттєвим фактором мотивації іноземних студентів у навчанні є використання методів наочності з обов'язковим мультимедійним супроводом лекцій, практична спрямованість занять. Сприяє цьому пред'явлення їм чітких вимог щодо процесу навчання, якісна організація самостійної роботи, чіткі і зрозумілі вимоги системи навчання.

Література

1. Хоружий Г.Ф. *Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.
2. http://osvita.ua/abroad/higher_school/university/